

Cristian Opariu-Dan (2009). *Statistică aplicată în științele socio-umane. Noțiuni de bază – Statistici univariate*. Cluj-Napoca: Editura ASCR & COGNITROM, 262 p.

Lucrările de statistică destinate studenților, cercetătorilor și specialiștilor în psihologie sau celor implicați în managementul resurselor umane nu mai reprezintă o noutate în literatura de profil din țara noastră. De fapt, nu poți face psihologie aplicată sau să navighezi în hățșurile managementului resurselor umane, fără să faci apel la statistică. Dacă până nu de mult procedurile statistice puteau fi rezolvate cu rigla de calcul sau calculatorul de buzunar, în prezent, acestea s-au complicat, au fost puse pe piață programe statistice dedicate, mai mult sau mai puțin complexe, și care ne dirijează pașii prin „rețetele statistice” pe care ni le propun (desigur, nu întotdeauna acestea sunt corecte – de ex. toți apelează la coeficientul alpha al lui Cronbach deși acesta nu este întotdeauna cel mai potrivit, există și alți indicatori ai consistenței interne/fidelității, mult mai sensibili, dar, se pare că acesta este preferat și datorită posibilității de a face comparații între cercetări).

Cartea autorului menționat este destinată studenților din domeniul științelor socio-umane, psihologilor practicieni și specialiștilor în resurse umane. Ea are opt capitole: *Natura măsurării în științele umane, Organizarea datelor, Statistici descriptive – tendința centrală, Media populației. Reprezentări grafice ale tendinței centrale, Statistici descriptive –împrăștierea, Distribuția normală, Probabilități și semnificație statistică și Eșantionarea și reprezentativitate.*

O calitate didactică importantă este faptul că fiecare capitol debutează cu o succintă prezentare a conținutului și cu beneficiul celui care studiază capitolul respectiv. Desigur, descrierea modului de operare cu programul SPSS nu lipsește niciunui capitol, acesta fiind de mare ajutor în prelucrările statistice contemporane.

Primul capitol, *Natura măsurării în științele socio-umane*, este un capitol de start, care elucidează sensul unor noțiuni statistice uzuale. Este definit termenul de „măsurare” în accepțiunea lui S.S. Stevens, cel ce a circumscris și explicat cel mai bine această noțiune. Un spațiu mai larg este destinat explicitării noțiunii de variabilă și clasificărilor acesteia. Sunt discutate tipurile de scale sau niveluri de măsurare (parametrice și

neparametrice). Este un aspect pozitiv faptul că de natura scalei sunt asociate și tipurile de operații statistice admise. Poate că o sinteză finală tabelară care să circumscrie clar diferențele dintre tipurile de scale și operațiile statistice aferente fiecăreia, ar fi ajutat mai mult cititorul. Un spațiu larg este acordat prezenței generale a pachetului de programe statistice SPSS. Cititorul primește astfel și primele noțiuni necesare operării cu acest software.

Capitolul *Organizarea datelor* este unul esențial pentru orice student sau cercetător care adesea se poticnește în ceea ce autorul notează ca fiind „operaționalizarea conceptelor”. De fapt, de organizarea datelor depind multe dintre rezultatele procesărilor statistice. Autorul insistă mult pe exemple concrete foarte utile începătorilor și extrem de necesare în operarea cu orice pachet computerizat de programe statistice. În reprezentarea grafică a datelor, autorul enunță doar posibilitățile de reprezentare intuitivă a acestora, dar să nu uităm că în funcție de forma distribuției rezultatelor se impun și anumite prelucrări statistice. Da, punctul de plecare poate fi o distribuție de frecvență, dar când aceasta este bimodală sau curbiliniară, aici intervine capacitatea inferențială a cercetătorului. De exemplu, în acțiunea de validare, o distribuție curbiliniară care poate duce la o corelație nesemnificativă, în contextul în care este tratată sub aspectul a două loturi sau se are în vedere posibilitatea unor regrupări pe baza unor variabile moderatoare, poate conduce la obținerea unor coeficienți de validitate semnificativi. Este adevărat că autorul nu discută problema validității, dar am făcut această divagație doar pentru a exemplifica importanța cunoașterii și analizei formei unei distribuții de frecvență.

Capitolul al treilea, *Statistici descriptive – tendința centrală*, introduce cititorul în problematica statisticilor descriptive. Este circumscris conceptul de populație și eșantion. Apoi, este clar abordată noțiunea de medie, mediană și mod, ca indicatori a tendinței centrale. Firește, exemplele sunt numeroase și bine alese. Poate o sugestie utilă ar fi fost ca la acest capitol să se introducă și problemele de normare/etalonare în quartile, centile, decile și clase normalizate. Pentru populația de psihologi acest lucru ar fi fost extrem de valoros.

Capitolul 4, *Media populației. Reprezentări grafice ale tendinței centrale*, este centrat mai ales pe posibilitățile de

reprezentare grafică pe care le are SPSS-ul. Sub acest aspect, este bine scris și ilustrat.

Capitolul al cincilea *Statistici descriptive – împrăștierea* este un pas înainte față de simplul calcul al tendinței centrale. Este vorba de împrăștierea a datelor și a abatelor față de tendința centrală. Se discută despre diferite tipuri de abateri, cum sunt abaterea quartilă și interquartilă. Dacă noțiunea de quartil ar fi fost introdusă în capitolul 4 cititorul ar fi înțeles mai ușor noțiunea în cauză. Sunt bine tratate dispersia și abaterea standard. Totuși, coeficientul de variație nu se mai utilizează în prelucrările statistice moderne, abaterea standard fiind un indice suficient de informativ.

Capitolul șase, *Distribuția normală*, este un capitol bine scris, cu exemple utile. Noțiunile sunt clar explicate și ilustrate. Firește se pot face și unele observații. Dacă se propunea un standard de redactare a etalonului ar fi fost util psihologilor care adesea nu trec în etalonul pe care îl elaborează media, abaterea standard și efectivul pe care s-a calculat etalonul. O eroare pe care o fac practicienii este și aceea că transpun direct procentajele cumulate obținute prin mijlocirea SPSS-ului, în etalon. Însă, capitolul este deosebit de important pentru specialiștii în științele socio-umane și mai ales pentru psihologi.

Din orice carte de statistică nu poate lipsi un capitol despre *Probabilități și semnificație statistică* (Capitolul 7). Autorul lucrării tratează pertinent acest capitol, care este unul esențial în științele socio-umane, el poziționându-se la baza inferențelor statistice. Chiar dacă domeniul socio-uman este marcat de distribuția gaussiană sau normală, poate că viitorul va acorda o mai mare atenție celor două periferii ale acestei curbe care reprezintă cazurile de excepție și pentru care cercetătorii, probabil, vor dezvolta noi statistici. Autorul demonstrează o foarte bună înțelegere a fenomenului probabil și a aplicațiilor sale în științele umane. Semnificația statistică își are un rol bine definit, ea stând la baza interpretărilor statistice.

Capitolul 8 discută despre *Eșantionare și reprezentativitate*. Deși aparent suntem tentați să considerăm că un astfel de capitol are o aplicabilitate limitată la problemele sondajelor cu caracter electoral (sunt chiar foarte la modă), noțiunile cu care operează sunt totuși bine circumscrise și aplicațiile corect precizate.

Lucrarea recenzată este una de referință în domeniu, ea acoperă sfera procesărilor statistice importante din științele socio-umane, poate și de aici aparenta prezentare mai rezumativă a unor capitole care pentru alte discipline ar fi pretins o dezvoltare mai amplă. Personal, recenziile acestei lucrări au fost încântați să constate că un domeniu în care predomină încă multă ambiguitate și soluții cu valoare aproximativă, este tratat cu multă seriozitate și într-o manieră accesibilă celor ce activează în domeniul amintit.

Monica Albu și Horia D. Pitariu

Sofia Chirică, Daniela Andrei, D. & Cătălina Ciuce (2009). *Aplicații practice ale psihologiei organizaționale*. Cluj-Napoca: Editura ASCR, 233 p.

Această carte aduce un aport important în ceea ce privește înțelegerea și largirea posibilităților de aplicare în practica organizațională a conceptelor prezentate într-una dintre cărțile autoarei Sofia Chirică, Psihologie Organizațională: Modele de diagnoză și intervenție (1996), Casa de Editură și Consultanță Studiul Organizării. Contribuția noii lucrări la o înțelegere mai bună a conceptelor de bază ale psihologiei organizaționale, în special ale dezvoltării organizaționale este reflectată mai ales în primul capitol al acestei cărți, intitulat „Psihologia organizațională: Bază teoretică și orientare valorică pentru dezvoltarea organizațională”.

După o scurtă introducere privind schimbarea organizațională și „factorii care motivează procesele de dezvoltare organizațională”, autoarele ne prezintă o excelentă sinteză a principalelor perspective propuse pentru studiul organizațiilor, „care pun în prim-plan situațiile organizaționale create prin interacțiune umană ghidată de cunoaștere și valori”. În acest context, organizațiile sunt conceptualizate succint din perspectiva psihologiei sociale, a antropologiei și fenomenologiei și, nu în ultimul rând, din perspectiva modelului cogniției distribuite socio-cultural. Aceste perspective ale abordării organizațiilor înlesnesc o înțelegere mai profundă a componentelor sistemului social organizațional, conformității și influenței sociale, luptei pentru putere în organizații,